

**ANKARA İLİ YENİMAHALLE İLÇESİNDEKİ LİSE
ÖĞRENCİLERİNİN DİJİTAL BAĞIMLILIK
DÜZEYLERİ, SOSYAL BAĞLILIK DÜZEYLERİ VE
İKİ DEĞİŞKEN ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Aysun GÜNEŞ
Psikolojik Danışman

Ebru KOCALAR
Psikolojik Danışman

Sevda CÖMERTOĞLU YETER
Psikolojik Danışman

Semra APAKKAN EŞ
Kurum Müdürü

Ankara
Ocak,2020

ANKARA İLİ YENİMAHALLE İLÇESİNDEKİ LİSE ÖĞRENCİLERİNİN DİJİTAL BAĞIMLILIK DÜZEYLERİ, SOSYAL BAĞLILIK DÜZEYLERİ VE İKİ DEĞİŞKEN ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Öz

Bu çalışmanın amacı Ankara İli Yenimahalle İlçesindeki lise öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin ve sosyal bağlılık düzeylerinin okul türü, sınıf düzeyi, cinsiyet, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığı ve dijital bağımlılık düzeyi ile sosyal bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın evreni 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Yenimahalle İlçesi'nde devlet okullarında eğitim gören lise öğrencileridir. Araştırmanın örneklemini ise 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Yenimahalle İlçesi'nde devlet okullarında eğitim gören 5 farklı türdeki devlet okulunda öğrenim gören 862 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada "Dijital Bağımlılık Ölçeği", "Sosyal Bağlılık Ölçeği" ve "Kişisel Bilgi Formu" veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Verilerin analizleri SPSS programında yapılmıştır. Verilerin normal dağılmaması nedeniyle nonparametrik testler uygulanmıştır. İki kategorili bağımsız değişkenler için Mann Whitney U, üç ve daha fazla kategoriye sahip bağımsız değişkenler için Kruskal Wallis H-Testi, korelasyon hesaplamasında Sperman Brown Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı'dan yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda; dijital bağımlılık düzeyinin en yüksek olduğu okul türünün Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri, sınıf düzeyinin 9.sınıf olduğu, dijital bağımlılık düzeyinin cinsiyete ve baba eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı fakat anne eğitim düzeyine göre farklılaştığı, anne eğitim düzeyi arttıkça dijital bağımlılık düzeyinin düştüğü bulunmuştur. Oyun bağımlılığının en yüksek olduğu okul türü erkek öğrenci ağırlıklı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi iken en düşük olduğu okul türü Merkezi Sınavla Öğrenci Alan Anadolu Lisesi'dir. Erkek öğrencilerinin oyun bağımlılığı düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre diğer alt boyutlar incelendiğinde, sosyal medya bağımlılığının kızlarda erkeklerden daha yüksek olduğu fakat günlük yaşama olumsuz etki boyunda gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür

Anahtar Kelimeler: *Dijital Bağımlılık, İnternet Bağımlılığı, Teknoloji Bağımlılığı, Oyun Bağımlılığı, Sosyal Medya Bağımlılığı, Sosyal Bağlılık.*

GİRİŞ

Günümüzde teknoloji hızla ilerlemekte olup bu ilerleme günlük yaşam ve sosyal hayatta birçok kolaylık sağlamaktadır. Teknoloji ve internet kullanımı sağladığı bu yararların yanı sıra bazı tehlikeleri de beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda özellikle öğrencilerde teknolojinin belirli bir düzeyin üstünde kullanılmasının okul başarısında azalmayla ilişkili olduğu ve sosyal ilişkilerde olumsuzluklara yol açtığı bilinmektedir (Cengizhan, 2005).

TÜİK 2013'te yapılan araştırma verilerine göre çocukların %60,5'i bilgisayar, %50,8'i İnternet, %24,3'ü cep telefonu kullanmıştır. Çocukların %45,6'sı hemen her gün internet kullanırken cep telefonu kullanım amaçları arasında ilk sırayı %92,8 ile konuşma, ikinci sırayı %66,8 ile oyun oynama, üçüncü sırayı %65,4 ile mesajlaşma ve dördüncü sırayı %30,7 ile internete girmek almıştır. TÜİK 2019 araştırma verilerine göre ülkemizde internet kullanımı 2019 yılında 16-74 yaş grubundaki bireylerde %75,3'tir.

İnternet, telefon ve bilgisayar kullanımı istatistiklerine bakıldığında dijital medya kullanımının ne kadar yüksek olduğu görülmektedir. Günümüzde teknoloji ve dijital medya kullanımının kaçınılmaz olduğu göz önüne alındığında, bu kullanımın problem teşkil ettiği düzeyi belirlemek önem kazanmaktadır. Ülkemizde de dijital bağımlılık önemli bir bağımlılık türü olarak görülmeye başlanmıştır ki bu nedenle Türkiye Bağımlılıkla Mücadele (TBM) programında alkol, tütün, maddenin zararlı kullanımı gibi teknoloji bağımlılığına da ayrıca bir modül olarak yer verilmiştir. Peki ne zaman dijital kullanım düzeyi bağımlılık olarak tanımlanır?

Arısoy (2009) teknoloji ve internet bağımlılığı ile ilgili verdiği bilgilerde internet bağımlılığı ile ilgili ilk tanımlamanın Young tarafından yapıldığını ve belirlediği sekiz kriterden beş tanesinin kişide görülmesinin internet bağımlılığı olarak adlandırılan dürtü kontrol bozukluğunun bireyde var olduğu anlamına geldiğini belirtmiştir. Bu kriterler;

- 1- *İnternetle ilgili aşırı zihinsel uğraş*
- 2- *İnternete bağlı kalma süresinde artışa ihtiyaç duyma*
- 3- *İnternet kullanımını azaltmaya yönelik başarısız girişimlerde bulunma.*
- 4- *İnternet kullanımının azaltılması durumunda yoksunluk belirtileri*
- 5- *Başlangıçta olduğundan fazla internete bağlı kalma.*

- 6- *İnternetin aşırı kullanılması yüzünden ilişkiler okul veya işle ilgili sorunlar yaşama.*
- 7- *İnternete bağlı kalabilmek için aile üyelerine terapist veya başkalarına yalan söyleme.*
- 8- *İnternete bağlı kalındığı süre içerisinde duygulanım değişikliği olması*

şeklindedir.

Bahsedilen kriterler de göz önüne alındığında dijital bağımlılığın zihinsel, sosyal, fiziksel boyutları olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra dijital ortamda geçirilen sürenin ne çeşit faaliyetlerle geçirildiği de oldukça önemlidir. Literatürde, teknoloji bağımlılığı ya da dijital bağımlılık bir çatı kavram olarak düşünüldüğünde; internet bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı, televizyon bağımlılığı gibi alt başlıklar göze çarpmaktadır (Çukurluöz,2016).

Konuyla ilgili yapılan çalışmalar incelediğinde dijital bağımlılığın betimlenmesine yönelik çalışmalara rastlanmaktadır. Örneğin Arslan ve arkadaşları (2015) tarafından lise ve üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin ve dijital bağımlılık düzeyiyle ilişkili demografik etkenlerin belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada Dijital Bağımlılık Ölçeği geliştirilmiştir. Bu ölçeğin faktör analizi yapıldığında üç faktörden oluştuğu görülmüştür. Bu faktörler; oyun, sosyal medya, günlük yaşama olumsuz etki şeklinde adlandırılmıştır. Bu faktörlerle tanı kriterleri arasında örtüşme olduğu da görülmektedir.

Dijital bağımlılıkla ilgili tartışma konularından bir diğeri de sosyal bağımlılık ile dijital bağımlılığın ilişkisidir. Literatürdeki bazı çalışmalar sosyal medyanın kişileri bir araya getirici özelliği nedeniyle sosyal bağımlılıkta artış gözlenebildiği sonucuna ulaşırken birçok çalışmada da problemlü düzeyde kullanım nedeniyle sosyal ilişkilerin zarar gördüğü vurgulanmaktadır (Savcı ve Aysan, 2017). Sosyal bağımlılık kavramı kişinin kendisini çevresindeki sosyal etkileşim ağlarının değerli bir bileşeni olarak görmesi ve yeni sosyal ağlar oluşturmaya istekli olması, kendini makro düzeyde bir sosyal yapı içinde önemli bir parça olarak algılaması şeklinde tanımlanabilir (Savcı, 2017).

Sosyal bağlılık kavramı Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisindeki ait olma basamağı ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle de bireyin sosyal bağlılık geliştirmesi gelişim dönemi görevi olarak görülebilir. Sosyal bağlılık kavramı tanımından da anlaşılacağı üzere kişinin kendisi ve çevresinden aldığı dönütlere göre gelişen bir yapıdır. Bu nedenle sosyal bağlılık gelişiminde riskli olan faktörler tespit edilmeli ve kişinin sosyal bağlılık geliştirmemesine bağlı yalnızlaşma ve içe kapanma riski en aza indirilmelidir.

Dijital bağımlılık ve alt bağımlılık türleri de bireylerin yalnızlaşmasına, yaşadıkları ortamdaki soyutlanmasına ve sosyal ilişkilerde bozulmalara sebep olabilmektedir. Sonuçta da kişinin sosyal bağlılık gelişimi olumsuz etkilenmektedir (Savcı ve Aysan, 2017).

Daha önce yapılan araştırmalara bakıldığında dijital bağımlılık düzeyi betimleme çalışmalarının daha yoğun olarak yapıldığı, internet bağımlılığı ile sosyal bağlılık arasındaki ilişkinin sınırlı sayıda araştırmada yer aldığı görülmektedir. Bu araştırmanın amacı Ankara İli Yenimahalle İlçesindeki lise öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeyleri ile sosyal bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Dijital bağımlılık düzeyine ilişkin elde edilecek verilerle Yenimahalle ilçesindeki okullarda Türkiye Bağımlılıkla Mücadele programı kapsamında Teknoloji Bağımlılığını önleme çalışmalarının planlanmasında bilgi kaynağı olarak kullanılabilecektir. Ayrıca sosyal bağlılık önemli bir psikolojik yapı olup ergenlik döneminde gelişmeye devam ettiği için Yenimahalle ilçesindeki lise öğrencileri için sosyal bağlılıkları ile dijital bağımlılığın ilişkisi tespit edilebilecektir. Konu ile ilgili yapılacak önleyici veya güçlendirici çalışmaların planlanmasında kaynak oluşturabilecektir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda oluşturulan hipotezler aşağıda sıralanmıştır:

H₁: Yenimahalle İlçesi lise öğrencilerinin okul türüne göre dijital bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır.

H₂: Yenimahalle İlçesi lise öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre dijital bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır.

H₃: Yenimahalle İlçesi lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre dijital bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır.

H₄: Yenimahalle İlçesi lise öğrencilerinin anne eğitim düzeyine göre dijital bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır.

H₅: Yenimahalle İlçesi lise öğrencilerinin baba eğitim düzeyine göre dijital bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır.

H₆: Yenimahalle İlçesi lise öğrencilerinin okul türüne göre oyun bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır.

H₇: Yenimahalle İlçesi lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre dijital bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır.

H₈: Yenimahalle İlçesi lise öğrencilerinin okul türüne göre sosyal medya bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır.

H₉: Yenimahalle İlçesi lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre sosyal medya bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır.

H₁₀: Yenimahalle İlçesi lise öğrencilerinin okul türüne göre dijital bağımlılığın sosyal hayata olumsuz etki boyutu düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır.

H₁₁: Yenimahalle İlçesi lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre dijital bağımlılığın sosyal hayata olumsuz etki boyutu düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır.

H₁₂: Yenimahalle İlçesi lise öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeyleri ile sosyal bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki vardır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Ankara İli Yenimahalle İlçesindeki lise öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeyleri ile sosyal bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanan bu çalışmada betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma Evreni

Bu araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim öğretim yılı Ankara ili Yenimahalle ilçesinde eğitim gören kamu ortaöğretim kurumlarının 9.,10., 11. ve 12. sınıf düzeylerindeki öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmanın Örnekleme

Bu araştırmanın örneklemini 2019-2020 eğitim öğretim yılı Ankara ili Yenimahalle ilçesinde eğitim gören kamu ortaöğretim kurumlarının farklı okul türlerinde bulunan 9.,10., 11. ve 12. sınıf düzeylerindeki öğrenciler oluşturmaktadır.

Ankara İli Yenimahalle İlçesinde bulunan okul türleri Merkezi Sınavla Öğrenci Alan Anadolu Liseleri, Yerel Yerleştirmeye Öğrenci Alan Anadolu Liseleri, Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri, Anadolu İmam-Hatip Liseleri olduğundan araştırmanın örnekleme bu tabakalar üzerinden seçilmiştir. Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde kız/erkek dağılımı her okulda dengeli olmadığından Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinden hem kız öğrencilerin yoğunlukta olduğu bir lise hem de erkek öğrencilerin olduğu bir lise örnekleme dâhil edilmiştir.

Sonuç olarak 1 tane Merkezi Sınavla Öğrenci Alan Anadolu Lisesi, 1 tane Yerel Yerleştirmeye Öğrenci Alan Anadolu Lisesi, 2 tane Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, 1 tane Anadolu İmam-Hatip Lisesi'nden her sınıf düzeyinden 40-50'şer öğrenci rastgele seçilmiştir. Sonuç olarak eksik, özensiz doldurulan formlar da çıkarıldıktan sonra 862 öğrenciden oluşan örneklem oluşturulmuştur.

Demografik Bilgiler

Araştırmanın örneklemini oluşturan 862 bireyin doldurduğu Kişisel Bilgi Formu'ndan elde edilen cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu ile ilgili veriler Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Demografik Bulgular

<i>Kişisel Bilgilerin Dağılımı</i>		<i>Frekans</i>	<i>%</i>
1. Cinsiyet	Kız	396	45,9
	Erkek	466	54,1
2. Sınıf Düzeyi	9. Sınıf	223	25,9
	10. Sınıf	231	26,8
	11. Sınıf	226	26,2
	12. Sınıf	182	21,1
3. Okul Türü	Anadolu Lisesi(Merkezi Sınav)	165	19,1
	Anadolu Lisesi(Yerel Yerleştirme)	182	21,1
	Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Kız Ağırlıklı)	186	21,6
	Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Erkek Ağırlıklı)	161	18,7
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	168	19,5
4. Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul/Ortaokul	337	38,7
	Lise	277	32,1
	Önlisans/Lisans/Lisansüstü	251	29,1
5. Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul/Ortaokul	242	28,1
	Lise	260	30,2
	Önlisans/Lisans/Lisansüstü	360	41,8

Analiz sonuçlarına göre araştırmaya katılanların %45,9'u kız, %54,1'i erkektir. Katılımcıların sınıf düzeylerine göre dağılımları incelendiğinde; %25,9'unun 9. sınıf, %26,8'inin 10. sınıf, %26,2'sinin 11. sınıf, %21,1'inin 12. sınıf öğrencisi oldukları görülmektedir.

Okul türüne göre dağılım göre dağılım incelendiğinde; %19,1'i Merkezi Sınavla Öğrenci Alan Anadolu Lisesi'nde, %21,1'i Yerel Yerleştirme İle Öğrenci Alan Anadolu Lisesi'nde, %21,6'sı Kız Öğrenci Ağırlıklı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde, %18,7'si Erkek Öğrenci Ağırlıklı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde ve %19,5'i Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde eğitim aldıkları görülmektedir.

Anne eğitim durumlarına göre katılımcıların dağılımı; %38,7'si en çok ortaokul mezunu, %32,1'i lise mezunu, %29,1'i ise ön lisans, lisans ya da lisansüstü mezunu şeklindedir. Baba eğitim durumlarına göre katılımcıların dağılımı; %28,1'i en çok ortaokul mezunu, %30,2'si lise mezunu, %41,8'i ise ön lisans, lisans ya da lisansüstü mezunu şeklindedir.

Verilerin Toplanma Araçları

Bu araştırmada veri toplama araçları olarak Dijital Bağımlılık Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Sosyal Bağlılık Ölçeği (SBÖ): Lee ve Robbins (1995) tarafından bireylerin aidiyet duygularını ölçmek amacıyla geliştirilmiş ve Duru (2007) tarafından Türkçe uyarlaması yapılmıştır. Sosyal Bağlılık Ölçeği, 8 olumsuz maddeden oluşan tek boyutlu likert tipi bir ölçektir. Bu ölçekte "1:Tamamen Katılıyorum"dan "6:Kesinlikle Katılmıyorum"a doğru uzanan altılı bir derecelendirme yapılmaktadır. Faktör analizi sonucunda Sosyal Bağlılık Ölçeği'nin Türkçe uyarlamasının tek boyutlu olarak ülkemizde kullanılabileceği görülmüştür.

Ölçeğin ölçüt geçerliği Sosyal Provizyon Ölçeği, UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği ile değerlendirilmiştir. Ölçüt geçerliği sonucunda Sosyal Bağlılık Ölçeği'nin bu ölçeklerle beklenen yönde ve düzeyde ilişkili olduğu görülmüş ve Cronbach's alpha iç tutarlılık katsayısı 0.90 olarak saptanmış ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısı $r = .90$, $p < .01$ ($n=125$) düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Ölçekte tersten puanlanan madde yoktur ve ölçek puanı yükseldikçe sosyal bağlılık düzeyi artmaktadır.

Dijital Bağımlılık Ölçeği (DBÖ): Arslan ve Arkadaşları (2015) tarafından lise ve üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılıklarını belirlemek amacıyla geliştirilmiş likert tipi bir ölçektir. Bu ölçekte “1: Kesinlikle Katılmıyorum”dan “5: Kesinlikle Katılıyorum”a doğru uzanan beşli bir derecelendirme yapılmaktadır. Faktör analizi sonucunda Dijital Bağımlılık Ölçeği’nin 29 maddelik üç faktörlü bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Buna göre ölçeğin alt boyutları “Oyun Boyutu”, “Sosyal Medya Boyutu” ve “Sosyal Hayata Olumsuz Etki Boyutu” olarak adlandırılmıştır.

Dijital Bağımlılık Ölçeği’nin Cronbach’s alpha iç tutarlılık katsayısı Arslan ve arkadaşları tarafından 0.89 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca Eryılmaz ve Çukurluöz (2018) tarafından bu ölçek ve alt boyutlarına dair Cronbach’s alpha katsayıları verilmiştir. Buna göre Dijital Bağımlılık Ölçeği’nin Cronbach’s alpha katsayısı 0.905, “Oyun Boyutu”nun Cronbach’s alpha katsayısı 0.852, “Sosyal Medya Boyutu”nun Cronbach’s alpha katsayısı 0.906 ve son olarak “Sosyal Hayata Olumsuz Etki Boyutu”nun Cronbach’s alpha katsayı 0.853 olarak gösterilmiştir.

Ölçekte tersten puanlanan madde yoktur ve ölçek puanı yükseldikçe dijital bağımlılık düzeyi artmaktadır.

Kişisel Bilgi Formu:

Araştırmada katılımcıların cinsiyeti, okul türü, sınıf düzeyi, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve kardeş sayısı hakkında bilgi edinmek amacıyla hazırlanılmış bir formdur.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri SPSS(23) programında analiz edilmiştir. Öncelikle verilerin normallik ölçütünü karşılayıp karşılamadığına bakılmıştır. Verilerin normal dağılmaması nedeniyle nonparametrik testler uygulanmıştır. İki kategorili bağımsız değişkenler için Mann Whitney U, üç ve daha fazla kategoriye sahip bağımsız değişkenler için Kruskal Wallis H-Testi, korelasyon hesaplamasında Sperman Brown Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı’ndan yararlanılmıştır. Analizlerin yorumlanmasında $p=0.05$ anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde öncelikle verilerin normal dağılımına ilişkin bulgulara daha sonra ise araştırma hipotezlerine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Normal Dağılıma İlişkin Bulgular

Grup büyüklüğünün 50'den büyük olduğu durumlarda Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi puanların normalliğe uygunluğunu incelemek için kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2019). Aşağıda Tablo 2'de normallik testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 2. *Normallik Testi Bulguları*

	N	Ortalama	Standart Sapma	p
Dijital Bağımlılık Ölçeği Puanları	862	2,68	0,64	0,001
Sosyal Bağlılık Ölçeği Puanları	862	4,63	1,17	0,000
Oyun Bağımlılığı Boyutu Puanları	862	2,37	0,79	0,000
Sosyal Medya Bağımlılığı Boyutu Puanları	862	3,08	0,83	0,000
Sosyal Hayata Olumsuz Etki Boyutu Puanları	862	2,45	0,96	0,000

Analiz sonuçlarına göre yukarıdaki ölçek puanları normal dağılım göstermemektedir ($p < 0,05$). Bu nedenle iki kategorili bağımsız değişkenler için Mann Whitney U, üç ve daha fazla kategoriye sahip bağımsız değişkenler için Kruskal Wallis H-Testi, korelasyon hesaplamasında Sperman Brown Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı'dan yararlanılmıştır.

Dijital Bağımlılık İle İlgili Bulgular

Tablo 3. Okul Türüne Göre Dijital Bağımlılık Puanlarının Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Okul Türü	N	Sıra Ortalaması	SD	χ^2	p
Anadolu Lisesi(Merkezi Sınav)	165	379,54	4	12,943	,012
Anadolu Lisesi(Yerel Yerleştirme)	182	415,15			
Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Kız Ağırlıklı)	186	460,72			
Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Erkek Ağırlıklı)	161	460,70			
Anadolu İmam Hatip Lisesi	168	439,91			

Analiz sonuçlarına göre okul türüne göre dijital bağımlılık puanları arasında anlamlı fark vardır ($\chi^2(4)=12,943$; $p=0,012<0,05$). Grupların Tablo 3'deki sıra ortalamaları dikkate alındığında Mesleki Teknik Anadolu Liselerindeki öğrencilerin dijital bağımlılık düzeylerinin diğer okul türlerinde eğitim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Anadolu İmam Hatip Lisesindeki öğrencilerin dijital bağımlılık düzeylerinin Anadolu Liselerindeki öğrencilerden yüksek olduğu ve dijital bağımlılık düzeyi en düşük okul türünün ise Merkezi Sınavla Öğrenci Alan Anadolu Lisesi olduğu söylenebilir.

Tablo 4. Sınıf Düzeyine Göre Dijital Bağımlılık Puanlarının Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	SD	χ^2	p
9. SINIF	223	459,08	3	9,187	,027
10. SINIF	231	452,09			
11. SINIF	226	400,26			
12. SINIF	182	410,37			

Analiz sonuçlarına incelendiğinde sınıf düzeyine göre dijital bağımlılık puanları arasında anlamlı fark vardır ($X^2(3)=9,187$; $p=0,027<0,05$). Grupların Tablo 4'deki sıra ortalamaları dikkate alındığında 9. sınıf öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin diğer sınıflardaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. 10 sınıftaki öğrencilerin dijital bağımlılık düzeylerinin 11. ve 12. sınıftaki öğrencilerden yüksek olduğu ve dijital bağımlılık düzeyi en düşük sınıf düzeyinin ise 11. sınıf olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Cinsiyete Göre Dijital Bağımlılık Puanlarının Mann Whitney U Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	396	423,61	167749,00	89143,000	,391
Erkek	466	438,21	204204,00		

Analiz sonuçlarına incelendiğinde cinsiyete göre dijital bağımlılık puanları arasında anlamlı fark yoktur ($U=89143$; $p=0,391>0,05$, $r=-0,03$). Grupların Tablo 5'deki sıra ortalamaları dikkate alındığında erkek öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu fakat bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmektedir.

Tablo 6. Anne Eğitim Düzeyine Göre Dijital Bağımlılık Puanlarının Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Anne Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	SD	X^2	p
İlkokul/Ortaokul	334	464,38	2	10,824	,004
Lise	277	422,50			
Önlisans/Lisans/Lisansüstü	251	397,68			

Analiz sonuçları incelendiğinde anne eğitim düzeyine göre dijital bağımlılık puanları arasında anlamlı fark vardır ($X^2(2)= 10,824$; $p=0,004<0,05$). Grupların Tablo 6'daki sıra ortalamaları dikkate alındığında annesi en fazla ortaokul mezunu olan

öğrencilerin diğer öğrencilere göre dijital bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Annesi lise mezunu öğrencilerin dijital bağımlılık düzeylerinin annesi önlisans/lisans/lisansüstü mezunu olan öğrencilerden yüksek olduğu ve dijital bağımlılık düzeyi en düşük grubun ise annesi önlisans/lisans/lisansüstü mezunu olan öğrenciler olduğu söylenebilir.

Tablo 7. Baba Eğitim Düzeyine Göre Dijital Bağımlılık Puanlarının Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Baba Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	SD	χ^2	p
İlkokul/Ortaokul	242	453,95	2	3,280	,194
Lise	260	431,41			
Önlisans/Lisans/Lisansüstü	360	416,47			

Analiz sonuçları incelendiğinde baba eğitim düzeyine göre dijital bağımlılık puanları arasında anlamlı fark yoktur ($X^2(2)= 3,280$; $p=0,194>0,05$). Grupların Tablo 7'deki sıra ortalamaları dikkate alındığında baba eğitim düzeyi arttıkça dijital bağımlılık düzeyinin azaldığı fakat gruplar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmektedir.

Dijital Bağımlılık Alt Boyutları İle İlgili Bulgular

Oyun Bağımlılığı Boyutu İle İlgili Bulgular

Tablo 8. Okul Türüne Göre Oyun Bağımlılığı Boyutu Puanlarının Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Okul Türü	N	Sıra Ortalaması	SD	χ^2	p
Anadolu Lisesi(Merkezi Sınav)	165	367,63	4	23,780	,000
Anadolu Lisesi(Yerel Yerleştirme)	182	416,02			
Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Kız Ağırlıklı)	186	442,76			
Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Erkek Ağırlıklı)	161	498,88			
Anadolu İmam Hatip Lisesi	168	433,96			

Analiz sonuçlarına göre okul türüne göre oyun bağımlılığı puanları arasında anlamlı fark vardır ($X^2(4)=23,780$; $p=0,000<0,05$). Grupların Tablo 8'deki sıra ortalamaları dikkate alındığında Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Erkek Ağırlıklı) öğrencilerinin oyun bağımlılığı düzeylerinin diğer okul türlerinde eğitim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Kız Ağırlıklı) öğrencilerinin oyun bağımlılığı düzeyi Anadolu İmam Hatip Lisesindeki öğrencilerden yüksektir. Anadolu İmam Hatip Lisesindeki öğrencilerin oyun bağımlılığı düzeylerinin Anadolu Liselerindeki öğrencilerden yüksek olduğu ve oyun bağımlılığı düzeyi en düşük okul türünün ise Merkezi Sınavla Öğrenci Alan Anadolu Lisesi olduğu söylenebilir.

Tablo 9. *Cinsiyete Göre Oyun Bağımlılığı Boyutu Puanlarının Mann Whitney U Testi Sonuçları*

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	396	367,45	145511,50	66905,500	,000
Erkek	466	485,93	226441,50		

Analiz sonuçları incelendiğinde cinsiyete göre oyun bağımlılığı puanları arasında anlamlı fark vardır ($U=66905,5$; $p=0,000<0,05$, $r=-0,24$). Grupların Tablo 9'daki sıra ortalamaları dikkate alındığında erkek öğrencilerinin oyun bağımlılığı düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca etki büyüklüğü orta düzeydedir.

Sosyal Medya Bağımlılığı Boyutu İle İlgili Bulgular

Tablo 10. *Okul Türüne Göre Sosyal Medya Bağımlılığı Boyutu Puanlarının Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları*

Okul Türü	N	Sıra Ortalaması	SD	X^2	p
Anadolu Lisesi(Merkezi Sınav)	165	416,91	4	4,642	,326
Anadolu Lisesi(Yerel Yerleştirme)	182	435,32			
Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Kız Ağırlıklı)	186	463,52			
Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Erkek Ağırlıklı)	161	414,92			
Anadolu İmam Hatip Lisesi	168	422,13			

Analiz sonuçlarına göre okul türüne göre sosyal medya bağımlılığı puanları arasında anlamlı fark yoktur ($X^2(4)=4,642$; $p=0,326>0,05$). Grupların Tablo 10'daki sıra ortalamaları dikkate alındığında Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Kız Ağırlıklı) öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı düzeylerinin diğer okul türlerinde eğitim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve sosyal medya bağımlılığı düzeyi en düşük okul türünün ise Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Erkek Ağırlıklı) olduğu fakat aradaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı söylenebilir.

Tablo 11. Cinsiyete Göre Sosyal Medya Bağımlılığı Boyutu Puanlarının Mann Whitney U Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	396	472,58	187141	76001	,000
Erkek	466	396,59	184812		

Analiz sonuçları incelendiğinde cinsiyete göre sosyal medya bağımlılığı puanları arasında anlamlı fark vardır ($U=66905,5$; $p=0,000<0,05$, $r=-0,15$). Grupların Tablo 9'daki sıra ortalamaları dikkate alındığında kız öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu, etki büyüklüğünün ise düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Sosyal Hayata Olumsuz Etki Boyutu İle İlgili Bulgular

Tablo 12. Okul Türüne Göre Sosyal Hayata Olumsuz Etki Boyutu Puanlarının Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Okul Türü	N	Sıra Ortalaması	SD	χ^2	p
Anadolu Lisesi(Merkezi Sınav)	165	387,73	4	18,408	,001
Anadolu Lisesi(Yerel Yerleştirme)	182	387,43			
Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Kız Ağırlıklı)	186	458,26			
Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Erkek Ağırlıklı)	161	456,07			
Anadolu İmam Hatip Lisesi	168	469,06			

Analiz sonuçlarına göre okul türüne göre Sosyal hayata olumsuz etki puanları arasında anlamlı fark vardır ($X^2(4)=18,408$; $p=0,001<0,05$). Grupların Tablo 12'deki sıra ortalamaları dikkate alındığında Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin sosyal hayata olumsuz etki düzeylerinin diğer okul türlerinde eğitim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Kız Ağırlıklı) öğrencilerinin sosyal hayata olumsuz etki düzeyi Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Erkek Ağırlıklı) öğrencilerden yüksektir. Sosyal hayata olumsuz etki düzeyi en düşük olan okul türü Anadolu Liseleridir.

Tablo 13. Cinsiyete Göre Sosyal Hayata Olumsuz Etki Boyutu Puanlarının Mann Whitney U Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	396	430,32	170407	91801	,898
Erkek	466	432,50	201546		

Analiz sonuçları incelendiğinde cinsiyete göre Sosyal hayata olumsuz etki puanları arasında anlamlı fark yoktur ($U=91801$; $p=0,898>0,05$, $r=-0,01$). Grupların Tablo 13'teki sıra ortalamaları dikkate alındığında erkek öğrencilerinin sosyal hayata olumsuz etki düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu, fakat sıra ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı, etki büyüklüğünün ise çok düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Sosyal Bağlılık İle İlgili Bulgular

Tablo 14. Okul Türüne Göre Sosyal Bağlılık Puanlarının Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Okul Türü	N	Sıra Ortalaması	SD	χ^2	p
Anadolu Lisesi(Merkezi Sınav)	165	469,59	4	33,387	,000
Anadolu Lisesi(Yerel Yerleştirme)	182	475,84			
Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Kız Ağırlıklı)	186	350,74			
Mesleki Teknik Anadolu Lisesi (Erkek Ağırlıklı)	161	405,45			
Anadolu İmam Hatip Lisesi	168	460,43			

Analiz sonuçlarına göre okul türüne göre sosyal bağlılık puanları arasında anlamlı fark vardır ($X^2(4)= 33,387$; $p=0,000<0,05$). Grupların Tablo 14'deki sıra ortalamaları dikkate alındığında Yerel Yerleştirme ile Öğrenci Alan Anadolu Liselerindeki öğrencilerin sosyal bağlılık düzeylerinin diğer okul türlerinde eğitim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Merkezi Sınavla Öğrenci Alan Anadolu Lisesi öğrencilerinin sosyal bağlılık düzeylerinin Anadolu İmam Hatip Lisesindeki öğrencilerden yüksek olduğu, Anadolu İmam Hatip Lisesindeki öğrencilerin sosyal bağlılık düzeylerinin ise Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerindeki öğrencilerden yüksek olduğu ifade edilebilir. Sosyal bağlılık düzeyi en düşük okul türünün ise kız öğrencilerin ağırlıklı olduğu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi olduğu söylenebilir.

Tablo 15. Sınıf Düzeyine Göre Sosyal Bağlılık Puanlarının Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	SD	X^2	p
9. SINIF	223	465,60	3	9,309	,025
10. SINIF	231	402,14			
11. SINIF	226	444,50			
12. SINIF	182	410,84			

Analiz sonuçlarına incelendiğinde sınıf düzeyine göre sosyal puanları arasında anlamlı fark vardır ($X^2(3)= 9,309$; $p=0,025<0,05$). Grupların Tablo 15'deki sıra ortalamaları dikkate alındığında 9. sınıf öğrencilerinin sosyal bağlılık düzeylerinin diğer sınıflardaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Sosyal bağlılık düzeyi en düşük sınıf düzeyinin ise 10. sınıf olduğu söylenebilir.

Tablo 16. Cinsiyete Göre Sosyal Bağlılık Puanlarının Mann Whitney U Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	396	422,01	167114	88508	,301
Erkek	466	439,57	204839		

Analiz sonuçlarına incelendiğinde cinsiyete göre sosyal bağlılık puanları arasında anlamlı fark yoktur ($U=88508$; $p=0,301>0,05$, $r=-0,04$). Grupların Tablo 16'daki sıra ortalamaları dikkate alındığında erkek öğrencilerinin sosyal bağlılık düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu fakat bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı ve etki büyüklüğünün oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 17. Anne Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Bağlılık Puanlarının Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Anne Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	SD	χ^2	p
İlkokul/Ortaokul	334	382,76	2	21,164	,000
Lise	277	458,09			
Önlisans/Lisans/Lisansüstü	251	467,01			

Analiz sonuçları incelendiğinde anne eğitim düzeyine göre sosyal bağlılık puanları arasında anlamlı fark vardır ($X^2(2)= 21,164$; $p=0,000<0,05$). Grupların Tablo 17'deki sıra ortalamaları dikkate alındığında annesi önlisans/lisans/lisansüstü mezunu olan öğrencilerin diğer öğrencilere göre sosyal bağlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Annesi lise mezunu öğrencilerin sosyal bağlılık düzeylerinin annesi en fazla ortaokul mezunu olan öğrencilerden yüksek olduğu ve sosyal bağlılık düzeyinin en düşük grubun ise annesi en fazla ortaokul mezunu olan öğrenciler olduğu söylenebilir.

Tablo 18. Baba Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Bağlılık Puanlarının Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Baba Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	SD	χ^2	p
İlkokul/Ortaokul	242	376,37	2	18,758	,000
Lise	260	435,67			
Önlisans/Lisans/Lisansüstü	360	465,55			

Analiz sonuçları incelendiğinde baba eğitim düzeyine göre sosyal bağlılık puanları arasında anlamlı fark vardır ($X^2(2)= 18,758$; $p=0,000<0,05$). Grupların Tablo 18'deki sıra ortalamaları dikkate alındığında baba eğitim düzeyi arttıkça sosyal bağlılık düzeyinin arttığı görülmektedir.

Değişkenler Arasındaki İlişki İle İlgili Bulgular

Tablo 19. Sosyal Bağlılık Düzeyi ile Dijital Bağımlılık ve Alt Boyutları Arasındaki Serman Brown Sıra Farkları Korelasyon Katsayıları

	Dijital Bağımlılık	Oyun Bağımlılığı	Sosyal Medya Bağımlılığı	Sosyal Hayata Olumsuz Etki
Korelasyon Katsayısı	-,425	-,379	-,254	-,355
Sosyal Bağlılık p	,000	,000	,000	,000
N	862	862	862	862

Analiz sonuçları incelendiğinde sosyal bağlılık düzeyi ile dijital bağımlılık düzeyi arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r_s(N=862)=-,425$, $p<0,001$, $r^2=0,18$). Sosyal bağlılık düzeyindeki değişikliğin %18'inin dijital bağımlılık düzeyindeki değişiklikle açıklandığı söylenebilir.

Sosyal bağlılık düzeyi ile oyun bağımlılık düzeyi arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r_s(N=862)=-,379$, $p<0,001$, $r^2=0,14$). Sosyal bağlılık düzeyindeki değişikliğin %14'ünün oyun bağımlılık düzeyindeki değişiklikle açıklandığı söylenebilir.

Sosyal bağlılık düzeyi ile sosyal medya bağımlılığı düzeyi arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r_s(N=862)=-,254$, $p<0,001$, $r^2=0,06$). Sosyal bağlılık düzeyindeki değişikliğin %6'sının sosyal medya bağımlılığı düzeyindeki değişiklikle açıklandığı söylenebilir.

Sosyal bağlılık düzeyi ile sosyal hayata olumsuz etki düzeyi arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r_s(N=862)=-,355$, $p<0,001$, $r^2=0,13$). Sosyal bağlılık düzeyindeki değişikliğin %13'ünün sosyal hayata olumsuz etki düzeyindeki değişiklikle açıklandığı söylenebilir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Öğrencilerin dijital bağımlılık düzeyi ve sosyal bağımlılık düzeyinin; okul türü, sınıf düzeyi, cinsiyet, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi değişkenleri açısından farklılaşıp farklılaşmadıklarının ve sosyal bağımlılıkla dijital bağımlılık arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının incelendiği bu betimsel araştırmada Yenimahalle İlçesi farklı okul türlerinden 862 kişiden veri toplanmıştır.

İnternet, bilgisayar, akıllı telefon her geçen gün hayatımıza daha çok girmekte, hayatımızı kolaylaştırdığı gibi aşırı kullanımları ise bağımlılığa varan sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Öyle ki Milli Eğitim Bakanlığının Yeşilay ile birlikte yürüttüğü bağımlılıkla mücadele programında bir bağımlılık türü olarak teknoloji bağımlılığı da yer almaktadır. Yenimahalle ilçesinde de teknoloji bağımlılığı ile mücadele için çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalara kaynaklık etmesi, Yenimahalle İlçesindeki öğrencilerin teknoloji bağımlılığı ile ilgili betimlenmesi amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Ayrıca bu çalışmada Yenimahalle İlçesindeki öğrencilerin sosyal bağımlılık düzeyleri de betimlenmeye çalışılmıştır. Sosyal bağımlılık kişinin ait olma duygusuyla yakından ilişkilidir. Lise öğrencilerinin içinde bulunduğu ergenlik döneminde bireylerin ait olma ihtiyaçlarının doyurulma düzeyi oldukça önemli bir problem olarak görülmektedir (Duru,2007).

Bu çalışmada dijital bağımlılık düzeyinin en yüksek olduğu okul türünün Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri, sınıf düzeyinin 9.sınıf olduğu, dijital bağımlılık düzeyinin cinsiyete ve baba eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı fakat anne eğitim düzeyine göre farklılaştığı, anne eğitim düzeyi arttıkça dijital bağımlılık düzeyinin düştüğü bulunmuştur. Balcı ve Gülnar (2009) da yaptığı çalışmada internet bağımlılığının cinsiyete göre farklılaşmadığını rapor etmiştir. Fakat erkeklerin internet bağımlılığı düzeylerinin kızlara göre daha yüksek olduğunu rapor eden araştırmalar vardır (Horzum, 2011; Bayraktar, 2001). Arslan ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan dijital bağımlılık alt boyutları ile ilgili incelemede bu çalışmanın bulgularının aksine anne eğitim düzeyi arttıkça oyun ve sosyal medya bağımlılığının arttığı bulunmuştur. Fakat bu araştırma ile aynı yönde baba eğitim düzeyine dijital bağımlılık düzeyinin farklılaşmadığı bulunmuştur.

Dijital bağımlılık alt boyutlarına göre sonuçlar incelendiğinde oyun bağımlılığının en yüksek olduğu okul türü erkek öğrenci ağırlıklı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi iken en düşük olduğu okul türü Merkezi Sınavla Öğrenci Alan Anadolu Lisesi'dir.

Erkek öğrencilerinin oyun bağımlılığı düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre diğer alt boyutlar incelendiğinde, sosyal medya bağımlılığının kızlarda erkeklerden daha yüksek olduğu fakat günlük yaşama olumsuz etki boyunda gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Arslan ve arkadaşları (2015), lise ve üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları internet bağımlılığı ile ilgili araştırmalarında cinsiyete göre dijital bağımlılık alt boyutlarından alınan ölçek puanlarının farklılaşıp farklılaşmadıklarını incelemiştir. Ve bulguları araştırmamızla aynı yönde erkeklerin oyun bağımlılığı düzeyinin kızlardan, kızların sosyal medya bağımlılığı düzeyinin erkeklerden farklı olduğu, sosyal hayata etki boyutunda ise cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı şeklindedir.

Eryılmaz ve Çukurluöz (2018) tarafından Çankaya ilçesinde yapılan çalışmada lise öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeyleri çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Bu çalışmada cinsiyete göre dijital bağımlılık düzeyi ve alt boyutları anlamlı şekilde farklılaşmıştır. Erkek öğrencilerin dijital bağımlılık, oyun bağımlılığı, sosyal hayata olumsuz etki düzeyleri daha yüksek iken kızların sosyal medya bağımlılığı düzeyleri erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur. Bu çalışmada dijital bağımlılık düzeyinin yaşa göre farklılaşmadığı fakat okul türüne göre incelendiğinde sosyal medya bağımlılığı ve dijital bağımlılık düzeylerinin farklılaştığı rapor edilmiştir. İmam-hatip lisesi öğrencilerinin diğer okullardaki öğrencilere göre dijital bağımlılık ve sosyal medya bağımlılığı düzeylerinin anlamlı derecede daha düşük olduğu bulunmuştur.

Bu araştırmada sosyal bağımlılık düzeyi ile dijital bağımlılık düzeyi arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Buna göre ilişkinin yönü negatif olduğu için sosyal bağımlılık düzeyi arttıkça dijital bağımlılık düzeyinin azaldığı söylenebilir. Bu araştırmanın bulgularıyla benzer nitelikte Savcı ve Aysan (2017) sosyal bağımlılık düzeyi ile internet bağımlılığı arasında orta düzeyde negatif ve anlamlı bir ilişki olduğunu ($r=-0,34$, $p<0,01$) belirtmiş ve bunun literatüre uyumlu olduğunu vurgulamıştır.

Sonuç olarak dijital bağımlılık ve sosyal bağımlılık düzeylerinin okul türü, sınıf düzeyi, anne eğitim durumuna göre farklılaştığı, erkeklerin kızlara göre oyun bağımlılığı düzeylerinin, kızların ise erkeklere göre sosyal medya bağımlılığı düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. İlçemizde yapılacak olan teknoloji bağımlılığı ile mücadele programları oluştururken bu bilgilerden yararlanılarak daha etkili programlar hazırlanabilir. Ayrıca sosyal bağımlılık düzeyi düşük olan okul

türlerinde öğrencilerin aidiyet duygularının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılarak hem bu yapının güçlenmesiyle psikolojik sağlıklarına katkı sağlanabilir hem de dijital bağımlılık riski azaltılabilir. Anne eğitim düzeyi arttıkça hem sosyal bağlılık düzeyi artmakta hem de dijital bağımlılık düzeyi azalmaktadır. Bu nedenle annelere yönelik farkındalık ve bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır.

Daha sonra yapılacak çalışmalarda hem dijital bağımlılıkla ilgili hem de sosyal bağlılıkla ilgili boylamsal, deneysel ve nitel araştırma türlerine ağırlık verilerek bu yapılar hakkında daha ayrıntılı bilgi edinilmesi sağlanabilir. Sosyal bağlılığın ölçülmesine yönelik çok boyutlu ölçekler geliştirilerek veri toplanabilir. Gelişim dönemlerine göre aile, arkadaş, okul bağlılığı gibi sosyal bağlılık türlerine göre daha ayrıntılı bilgilere ulaşılması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- 06-15 Yaş Grubu Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanımı Ve Medya, (2013, Ağustos). *Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni*, 15866. Erişim adresi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15866>
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 1, 55-67.
- Arslan, A., Kırık, A. M., Kahraman, M. ve Çetinkaya, A. (2015). Lise ve üniversite öğrencilerinde dijital bağımlılık. *UHİVE: Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 8(YAZ), 34-58.
- Balç, Ş. Ve Gülnar, B. (2009). Üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı ve internet bağımlılarının profili. *Selçuk İletişim Dergisi*, 6(1), 5-22.
- Bayraktar, F. (2001). *İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Büyüköztürk, Ş. (2019). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cengizhan, C. (2005). Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımında yeni bir boyut : "internet bağımlılığı". *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22, 83-98.
- Çukurluöz, Ö. (2016). *Lise öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının incelenmesi: Ankara ili Çankaya örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Duru, E. (2007). Sosyal Bağlılık Ölçeği'nin Türk kültürüne uyarlanması. *Eurasian Journal of Educational Research*, 26, 85-94.
- Eryılmaz, S. ve Çukurluöz, Ö. (2018). Lise öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının incelenmesi: Ankara ili Çankaya örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 889-912.

- Horzum, M. B. (2011). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 36(159), 56-68.
- Savcı, M. (2017). *Ergenlerin sosyal zekâ, sosyal kaygı, akran ilişkileri, internet bağımlılığı ve sosyal bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiler*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Savcı M. ve Aysan F. (2017). Teknolojik bağımlılıklar ve sosyal bağlılık: İnternet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının sosyal bağlılığı yordayıcı etkisi. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 3(30), 202-216.